

EVL Šumava v hledáčku eurokomisaře

Pavel Valtr

Inspektoři Evropské unie, tj. pověřenec komisaře pro životní prostředí Janeze Potočnicka pan Stefan Lainer a český inspektor v EK pan Ctibor Kocman, přijeli na Šumavu ve dnech 12. a 13. srpna, vzhledem k četným stížnostem českých ekologických aktivistů na nepatřičný způsobu péče o lesy, resp. kácení a rušení tetřeva těžebními zásahy, tedy nezajištění příznivého stavu předmětů ochrany (pí. Kjučuková z Okrašlovací společnosti Zdíkovsko, Z. Křenová býv. pracovnice Správy NPŠ, Z. Vermouzek – Česká ornitologická společnost, I. Adam). V případě zjištění pochybení by bylo zahájeno správní řízení a stanovena pokuta. Jedná se o ochranu Evropsky významné lokality Šumava CZ0314024, vyhlášenou v rámci programu EK Natura 2000 (našimi naturisty) na rozloze cca 172 000 ha, která svou rozlohou překračuje NP i CHKO Šumava, CHKO Blanský les, PO Šumava a PO Boletice) dle Nařízení vlády č. 132/2005 Sb. Je potřebné uvést že, EVL by měla být převedena do republikové chráněných kategorií, což by znamenalo rozšířit stávající NP či CHKO (přičemž některé názory jsou právě opačné, např. SPOZ).

Předmětem ochrany EVL jsou druhově bohaté smilkové louky na silikátových podložích v horských oblastech, aktivní vrchoviště, lesy svazu Tilio-Acerion na svazích, sutích a v roklich, rašelinný les, smíšené jasanovo-olšové lužní lesy, oligotrofní až mezotrofní stojaté vody s vegetací tříd Littorelletea uniflorae nebo Isoëto-hydrocharition, přirozené eutrofní vodní nádrže s vegetací typu Magnopotamion nebo Hydrocharition, nížinné až horské toky s vegetace sv. Ranunculion fluitans a Callitricho-Batrachion, suchá vřesoviště, formace jalovce obecného na vřesovištích nebo vápnných trávnících, bezkolencové louky na vápnných, rašelinných nebo hlinito-jílovitých půdách, vlhkomilná vysokobylinná lemová společenstva, extenzivní sečené louky podhůří a horské sečené louky, přechodová rašeliniště a třasoviště, chasmofytická vegetace silikátových skalnatých svahů, bučiny as. Luzulo-Fagetum a Asperulo Fagetum, acidofilní smrčiny, lokalita hořečku českého, střevlíka Ménetrieésova, mihule potoční, netopýra velkého, vrápence malého, perlorodky říční, rýsa ostrovida, vranky obecné, vydry říční a srpnatky fermežové.

Chráněné biotopy - nelesní přírodní stanoviště

- 3130 - Oligotrofní až mezotrofní stojaté vody nížinného až subalpínského stupně kontinentální a alpínské oblasti a horských poloh aj. oblastí s vegetací tříd Littorelletea uniflorae nebo Isoëto-Nanojuncetea
- 3150 - Přirozené eutrofní vodní nádrže s vegetací typu Magnopotamion nebo Hydrocharition
- 3260 - Nížinné až horské vodní toky s vegetací svazů Ranunculion fluitans a Callitricho-Batrachion
- 4030 - Evropská suchá rašeliniště
- 5130 - Formace jalovce obecného (*Juniperus communis*) na vřesovištích nebo vápnných trávnících
- 6230 - Druhově bohaté smilkové louky na silikátových podložích v horských oblastech (a v kontinentální Evropě v podhorských oblastech) - prioritní typ přírodního stanoviště
- 6410 - Bezkolencové louky na vápnných, rašelinných nebo hlinito-jílovitých půdách (Molinion caeruleae)
- 6430 - Vlhkomilná vysokobylinná lemová společenstva nížin a horského až alpínského stupně
- 6510 - Extenzivní sečené louky nížin až podhůří (Arrhenatherion, Brachypodio-Centaureion nemoralis)
- 6520 - Horské sečené louky
- 7110 - Aktivní vrchoviště - prioritní typ přírodního stanoviště
- 7140 - Přechodová rašeliniště a třasoviště
- 8220 - Chasmofytická vegetace silikátových skalnatých svahů.

Chráněné biotopy - přírodní lesní společenstva

- 9110 - Bučiny asociace Luzulo-Fagetum
- 9130 - Bučiny asociace Asperulo - Fagetum
- 9140 - Středoevropské subalpínské bučiny s javorem (*Acer*) a šťovíkem horským (*Rumex arifolius*)
- 9180 - Lesy svazu Tilio-Acerion na svazích, sutích a roklich, prioritní typ přírodního stanoviště
- 91D0 - Rašelinný les, prioritní typ přírodního stanoviště
- 91E0 - Smíšené jasanovo-olšové lužní lesy temperátní a boreální Evropy (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae), prioritní typ přírodního stanoviště
- 9410 - Acidofilní smrčiny (Vaccinio-Piceeta).

Chráněné druhy

- hořeček český (*Gentianella bohemica*), prioritně chráněný druh (vázaný na extenzivní využívání luk)
- srpnatka fermežová (*Hamatocaulis vernicosus*)
- rys ostrovid (*Lynx lynx*)
- vydra říční (*Lutra lutra*)
- vranka obecná (*Cottus gobio*)
- mihule potoční (*Lampetra planeri*)
- netopýr velký (*Myotis myotis*)
- vrápenec malý (*Rhinolophus hipposideros*)
- perlorodka říční (*Myrargaritifera margaritifera*)
- střevlík Ménetriešův (*Carabus menetriesi pacholei*) – prioritně chráněný druh.

Vhodné je připomenout, že letos byla přijata nová Nařízení vlády k ochraně českých EVL, a to NV č. 208/2012 o vyhlášení EVL zařazených do evropského seznamu a nový Národní seznam EVL.

Naoktrojovaná konzervativní bezzásahovost vede k unifikaci rozsáhlých chráněných ploch. Vytváří se tak vegetačně a potravně „polopouštní“ acidofilní ekologicky nestabilní „smrčák“, se závažnými negativními dopady nejen krajinářskými, mezoklimatickými, hydrologickými (je zde vymezena i CHOPAV), ale i ekonomickými a sociálními, přičemž **vynucovaný rozsáhlý rozpad lesa nepříznivě postihne několik generací.**

Oba inspektoři EK vícekrát zopakovali, že sledují pouze dodržování Směrnice Rady 92/43/EHS z 21.5.1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, která je nadřazená státní legislativě. Jedná se zejména o články 5 a 6:

Čl.5: Ve výjimečných případech, kde Společenství shledá, že státní seznam neuvádí lokalitu, která je místem výskytu prioritního stanoviště ... budou mezi členským státem a Komisí zahájeny ... Jestliže nedoje během 6 měsíců k vyřešení sporu, předloží Komise Radě návrh na výběr této lokality významné pro Společenství.

Čl.6: Pro zvláštní oblasti ochrany stanoví členské státy nezbytná ochranná opatření zahrnující v případě potřeby odpovídající plány péče vypracované speciálně pro dané lokality nebo integrované do jiných plánů rozvoje a vhodná opatření právního, správního nebo smluvního charakteru, která odpovídají ekologickým požadavkům typů přírodních stanovišť. Členské státy přijmou vhodná opatření, aby ve vymezených oblastech vyloučily poškozování přírodních stanovišť a stanovišť druhů, ani vyrušování druhů, pro něž jsou tato území určena... **Jakýkoliv plán nebo projekt, který s určitou lokalitou přímo nesouvisí nebo není pro péči o ni přímo nezbytný,** avšak bude mít pravděpodobně na tuto lokalitu významný vliv, a to buď samostatně nebo v kombinaci s jinými plány nebo projekty, **podléhá odpovídajícímu posouzení jeho důsledků pro lokalitu z hlediska cílů její ochrany** (autorizovanými, vybranými pracovníky, kteří nenechají ublížit lokalitě či druhu).

Ptačí oblast je prý jakýmsi poddruhem EVL, tedy i pro ni že platí příslušná ustanovení (ač to není v naší legislativě uvedeno). Druhy a počet ptáků, pro které se vymezují ptačí oblasti stanovuje Nařízení vlády č. 51/2005 Sb. Mezinárodní program Významná ptačí území (Important Bird Areas, IBA) Šumava v sobě zahrnuje Ptačí oblast Šumava a Ptačí oblast Boletice (o celkové rozloze 163 tisíc ha). V rámci ptačích oblastí (PO) evropské soustavy Natura jsou chráněny následující vybrané druhy: čáp černý, jeřábek lesní, tetřev obecný, tetřev hlušec, chřástal polní, kulíšek nejmenší, sýc rousný, datel černý, datlík tříprstý a v PO Boletice i skřivan lesní. Žel k výraznému úbytku ptačích druhů dochází sukcesním zalesněním někdejších zemědělských ploch Šumavy, což se však neřeší.

Český spolupracovník eurokomisaře pan Ing. Kocman ještě zdůraznil, že náš překlad Směrnice EK nepřesně zachycuje hlediska evropské ochrany. Bylo upozorněno, že při zásazích proti kůrovci je nutno mít zpracované posudky a hodnocení vlivu na životní prostředí a povolení EK. Dále bylo konstatováno, že pro pracovníky EK je problémová situace tří typů specifikované legislativy: NP + EVL, CHKO + EVL a území, kde je vymezena pouze EVL.

Jednání zástupců EK následný den pokračovalo na Modravě se starosty a neziskovými nevládními organizacemi.

Běžný občan vidí jednak úzkoprofilové úřednické jednání, dále umanutost, kterou politicky a masivně dotovanou propagací prosazuje ideologická skupinka, jež chce zajistit bezzásahovost co nejrychleji a na co největším území, ale **také vidí ostatní širší a zpětné vazby**. Přítomní protagonisté bezzásahovosti – prof. Kindelman a ornitolog Mgr. Vermouzek, ostatním expertům např. sdělili, že *bezzásahovostí je konečně založen ten správný les, že ptákům vč. tetřeva se lépe daří v odumřelém lese* (byť se tam nemají na čem žít, zejména v zimě) a zejména, že dřevokornímu hmyzu je dobře v odumřelém lese (problematiku specifikuje např. článek Brouci, nebo lidé ?, in: časopis Ochrana přírody 4/2012). Podle stěžovatelů, prováděnými zásahy v lokalitě Na Ztraceném, došlo k likvidaci hnízdišť tetřeva. **Ironií však je, že tetřev se musel z bezzásahových území přestěhovat do zásahových ploch, kde má příhodnější podmínky pro přežití. Vyslaní inspektoři museli uznat, že k porušení stanovišť nedošlo. Nebylo však řečeno, že nařizovanou bezzásahovostí dochází k likvidaci řady vymezených chráněných biotopů a druhů.**

Foto z terénního jednání (15h 30' – 18h 30') v neutuchající dešti: Zprava zástupce komisaře Stefan Lainer a jeho tlumočnice, prof. Podrázský, dva úporní obhájci bezzásahovosti ornitolog Mgr. Vermouzek a prof. Kindelmann a zcela vlevo český inspektor EK Ctibor Kocman.

Při terénním jednání, byly nejprve navštíveny lokality Na Ztraceném a Ptačí potok (na něž bylo nejvíce stížností), neboť protagonisté bezzásahovosti (prof. Kindelmann a ornitolog Mgr. Vermouzek) si po dlouhé debatě vynutili změnu pořadí lokalit naplánované trasy a pak se již stačila jen lokalita Roklanské hájovny a cestou srovnávání zásahových a bezzásahových ploch. Na Ztraceném byla předvedena nová šachovnicovitá metoda zásahu proti kůrovci (vč. oloupávání kůry z kmene). Vedle zástupců ministerstva a Národního parku zde byla řada expertů (např. prof. V. Podrázský, býv. člen IUCN a spoluzakladatel NPS Ing. F. Urban, soudní znalec Ing. I. Vicena aj.). Experti mnohokrát zdůvodnili nezbytnost zasahování proti kůrovci v těchto smrkových lesích, neboť bezzásahová lokalita okamžitě znamená rychlé napadení dalších blízkých porostů a tím rozsáhlou likvidaci dalších, (i vzdáleně) návazných smrkových porostů nad 60 let. Bylo poukázáno na neudržitelnost bezzásahovosti na světových příkladech a na řadu dalších aspektů, které je třeba brát v úvahu. Prezentace Národního parku Šumava v konferenční místnosti na Modravě byla ředitelem Ing. Mgr. Mánkem velmi ilustrující, s dokládající způsoby ochrany, přičemž současné vedení NP bylo experty neoficiálně hodnoceno jako manažérsky zdařilé a úspěšné. Ředitel NP uvedl, že v některých případech bezzásahovosti je výsledek různý, někdy dobrý, někde problémový a někde špatný. S dalšími prezentacemi se již nepočítalo (prezentace P. Valtra je ke stažení), přesto se prof. Kindelmann vnutil s anglickou prezentací, přičemž i při jednání zásadně používal angličtinu (i p. Vermouzek) - zřejmě k lepší „obecné součinnosti“.

I přes nepříznivý dojem z „trestní výpravy EK“ je výsledný dojem pozitivní, neboť byla prokázána smysluplnost a účelnost asistenčních ekosystémových činností. Nespecifikovaný expertní závěr je, že by jistě bylo hezké mít zajímavé bezzásahové plochy, ale ... obecně řečeno, ti, kteří zažili již biologické cykly a mají globální zkušenosti, se nemohou ztotožnit s tímto hazardem v kulturních ekosystémech (v průběhu 300 let byl na Šumavě les 2x vykácen a 2x vysázen, takže má hrozně daleko k „původní“ skladbě). Pro přiblížení mladším přírodním nadšencům: protože se jedná o živý ekosystém, dynamicky reagující na stresové faktory, je to stejné, jako bychom chtěli, aby civilizovaný člověk fungoval bezzásahově, bez asistenční pomoci a navíc, aby nenakazil druhé – jistou dobu to určitě jde, ale jakou ?. U mladší části ideologů bezzásahovosti obvykle jde o naivitu, u střední části generace o „módní“ zviditelnění a sledování kariérního postupu, u starší generace o projevy iracionální hlubinné ekologie. Odborná diskuze je pro ideology bezzásahovosti jako nežádoucí umlčována (příkladem jsou klasické prostředky: mlžení, korumpování či zastrahování).

Na základě veřejného průzkumu je následující podíl názorů obyvatel v okresech Klatovy a Domažlice:

- 63 % odtěžit napadené stromy kůrovcem
- 29 % příroda si pomůže sama
- 8 % neví.

Závěrem několik otázek k naší demokracii:

- jestliže je nadřazována evropská ochrana EVL Šumava nad státním NP a CHKO, jak to, že se nemluví o nadřazené světové ochraně Biosférické rezervace UNESCO Šumava, jejímž smyslem je uchování typického extenzivního využívání Šumavy a harmonického soužití obyvatel s místní přírodou ?
- je možné jakoukoliv záležitost posuzovat úzkoprofilově, jen ve vazbě na konzervativní ochranu přírody, ne ve vazbě na základní zásadu: trvalou udržitelnost i sociální a ekonomickou, tedy nevadí, že uskutečňovaným způsobem ochrany přírody dochází k dlouhodobému ekonomickému propadu a vylidňování obcí v regionu Šumavy (obcí jež leží v EVL) ?
- smíme preferovat jen některé druhy a stanoviště z chráněných, např. vymezit EVL hořečku, tam kde přežívá jen díky extenzivnímu využívání na řadě travních porostů a bezzásahovou ochranou opět zajistit jeho likvidaci ?
- **smíme vyhlášovat rozsáhlé bezzásahové zóny i přes varující zkušenosti z celého světa, v místech, která byla kulturně výrazně přeměněna ?**
- účelové zneužívání směrnic EU (jež platí již od r. 2004) se neprojevovalo v předchozím období, kdy se prováděly stejné, či ještě razantnější zásahy, ale jsou využívány ke zdiskreditování „nevyhovujících“ ředitelů NP Stráského a Mánka, jež se stali soustředěným sofistickým terčem útoků bezzásahových aktivistů
- **smíme provádět pouze jednostranně masivně dotovanou propagaci bezzásahovosti** (např. filmu od Míky a spol.: Silva Gabreta „o výrobě virtuální divočiny“ z nestabilních smrčín) a ten pak zdarma předávat do škol pro ideologické „masírování“ dětí bez zkušeností, avšak racionální oponentura vývojových trajektorií Šumavy je cíleně utlumována a na publikaci Šumava a její perspektivy, na níž pracuje několik desítek spoluautorů není zájem (která v dalším díle mj. sleduje i jednotlivé předměty ochrany EVL), takže jeden z autorů ji musí vydávat a kolportovat vlastním nákladem ?

K zamyšlení: Jestliže závidíme Švýcarsku jeho unikátně zachovanou přírodu, vezme, že jim stačil jediný národní park na pouhých 4 % území (kde travní plochy mají větší podíl než lesy), další NP nechťejí, avšak dokáží citlivě využívat přírodu, (přičemž u nich běžným referendem neprošlo ani prodloužení doby dovolené, proto, aby si udrželi konkurenceschopnost).